ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

ΚΛΕΙΔΑΡΙΩΜΟΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ

Η
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

ΟΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

ΟΙ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΑΣ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

PHILIP WILKINSON, ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Ο Philip Wilkinson έχει γράψει πάνω από 50 βιβλία για την Ιστορία, τη θρησκεία, τις τέχνες και τη μυθολογία, όπως τα *Mythology* και *Religions* από τη σειρά Eyewitness Companions των εκδόσεων DK, το *Myths and Legends* και το *A Celebration of Customs and Rituals of the World*, το οποίο υιοθετήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη.

GEORGIE CARROLL

Η Georgie Carroll είναι υποψήφια διδάκτωρ στο SOAS του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και ασχολείται με την οικοαισθητική στην ινδική λογοτεχνία. Έχει γράψει το βιβλίο *Mouse* (*Animal*) (2015) και ασχολείται συγγραφικά με τη μυθοπλασία.

ΔΡ MARK FAULKNER

Ο δρ Mark Faulkner ζούσε και εργαζόταν στην Αφρική για 17 χρόνια πριν επιστρέψει στο πανεπιστήμιο για το διδακτορικό του, με θέμα την κοινότητα κυνηγών-τροφοσυλλεκτών Μπόνι. Πλέον διδάσκει Θρησκείες της Αφρικής στο SOAS (Τμήμα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών) του Πανεπιστημίου του Λονδίνου.

ΔΡ JACOB F. FIELD

Ο δρ Jacob F. Field είναι ιστορικός, συνεργάτης ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ. Το ακαδημαϊκό του έργο επικεντρώνεται στη Μεγάλη Πυρκαγιά του Λονδίνου και στην Κοινωνική και Οικονομική Ιστορία της Βρετανίας. Επίσης, έχει γράψει πέντε βιβλία εκλαϊκευμένης επιστήμης.

ΔΡ JOHN HAYWOOD

Ο δρ John Haywood σπούδασε Μεσαιωνική Ιστορία στα πανεπιστήμια του Λάνκαστερ, του Κέιμπριτζ και της Κοπεγχάγης. Έχει γράψει πάνω από 20 βιβλία, μεταξύ αυτών τα: *Viking*: *the Norse Warrior's Unofficial Manual* (2013) και *Northmen: the Viking Saga 793-1241* (2015).

MICHAEL KERRIGAN

Ο Michael Kerrigan υπήρξε συντελεστής στο *Chambers Dictionary of Beliefs and Religion* (1993) και στο *The Times World Religion* (2002). Έχει γράψει μεταξύ άλλων τα βιβλία του BBC *Ancient Civilizations: Greece* (2001) και *Ancient Rome* (2002)· *The Ancients in their Own Words* (2009), και *Celtic Legends* (2016).

NEIL PHILIP

Ο Neil Philip είναι συγγραφέας πολυάριθμων βιβλίων λαογραφίας και μυθολογίας, όπως το *Mythology of the World*· το *The Great Mystery: Myths of Native America*· και το *Eyewitness Companion to Mythology* των εκδόσεων Dorling Kindersley.

ΔΡ NICHOLAUS PUMPHREY

Ο δρ Nicholaus Pumphrey είναι Επίκουρος Καθηγητής Θεολογίας και Έφορος της Συλλογής Βίβλων Quayle στο Πανεπιστήμιο Μπέικερ του Μπόλντουιν Σίτι στο Κάνσας. Ειδικεύεται στις Βιβλικές Σπουδές, στην Αρχαία Ιστορία και Λογοτεχνία της Εγγύς Ανατολής και στις Ισλαμικές Σπουδές. Αυτή τη στιγμή συμμετέχει ως υπεύθυνος στο έργο Tel Akko Total Archaeology στην Άκρα του Ισραήλ.

JULIETTE TOCINO-SMITH

Η Juliette Tocino-Smith είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο University College του Λονδίνου. Στη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών της πέρασε ένα εξάμηνο στην Κορέα όπου βρήκε συναρπαστική την επιρροή της μυθοπλασίας και της μυθολογίας στη διαμόρφωση της σύγχρονης κορεατικής κοινωνίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

10 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

18 Η Γαία πρώτα γέννησε ίσον μ' εκείνη τον Ουρανό
Η προέλευση του σύμπαντος

24 Η Ρέα τύλιξε στα σπάργανα μια πέτρα και την έδωσε στον Κρόνο για να την καταπιεί
Οι θεοί του Ολύμπου

32 Ο νεαρός ακόμα Δίας κατατρόπωσε της Γαίας τα παιδιά, τους Τιτάνες
Η Τιτανομαχία

34 Δεν τον αγγίζουν οι άνεμοι, το χιόνι και η βροχή
Όλυμπος

36 Έδεσε τον ευφυή Προμηθέα με ισχυρά δεσμά
Ο Προμηθέας βοηθά την ανθρωπότητα

40 Η παρόρμησή της έφερε θλίψη και συμφορές στους ανθρώπους
Το κουτί της Πανδώρας

42 Ο Δίας είχε πολλές γυναίκες, θνητές και αθάνατες
Οι πολυάριθμοι έρωτες του Δία

48 Ο παντοδύναμος Άδης που κατοικεί σε παλάτια κάτω από τη γη
Ο Άδης και ο Κάτω Κόσμος

50 Της έδωσε κρυφά γλυκό σπυρί ροδιού να φάει
Η απαγωγή της Περσεφόνης

52 Οι Βάκχες ξεχύθηκαν από τα σπίτια τους
Η λατρεία του Διονύσου

53 Γυρίζοντας πίσω του, αντίκρισε για μία στιγμή τη σύζυγό του και έτσι εκείνη επέστρεψε στον Κάτω Κόσμο
Ορφέας και Ευρυδίκη

54 Ο των ονείρων οδηγός
Η πρώτη μέρα του Ερμή

56 Η Αθηνά χαρίζει την ελιά, ο Ποσειδώνας το κύμα
Η ίδρυση της Αθήνας

58 Αλάνθαστο χρησμό θα δίνω σε όλους όσοι τον ζητούν
Ο Απόλλωνας και το Μαντείο των Δελφών

60 Εκείνος την αγάπησε, εκείνη ούτε που ήθελε να ακούσει για αγάπη
Απόλλων και Δάφνη

62 Ζωή και θάνατος ισορροπούν στου ξυραφιού την κόψη
Ο Τρωικός Πόλεμος

64 Αυτοί οι δύο τύραννοι φόνευσαν τον πατέρα μου
Ο Ορέστης εκδικείται για τον Αγαμέμνονα

66 Τον άνδρα τον πολύτροπο τραγούδησέ μου, ω μούσα
Οι περιπέτειες του Οδυσσέα

72 Όταν ολοκλήρωνε τους άθλους, θα γινόταν αθάνατος
Οι άθλοι του Ηρακλή

76 Είχε κεφάλι ταύρου και σώμα ανθρώπου
Θησέας και Μινώταυρος

78 Αγνοώντας τις προειδοποιήσεις του πατέρα του, ο ενθουσιασμένος Ίκαρος πετούσε όλο και πιο ψηλά
Δαίδαλος και Ίκαρος

82 Βλέποντας το κεφάλι της Μέδουσας πάνω στην αστραφτερή ασπίδα, το έκοψε
Περσέας και Μέδουσα

84 Το μίσος δοχείο είναι απύθμενο κι εγώ όλο θα το γεμίζω
Ιάσων και Μήδεια

86 Τη μοίρα σου θωρώ, δύστυχε Οιδίπου, και κανένα θνητό δεν μακαρίζω
Η μοίρα του Οιδίποδα

88 **Ποθεί τον Άδωνι πιο πολύ και από τον ίδιο τον ουρανό**
Αφροδίτη και Άδωνις

90 **Θέλω ό,τι αγγίζω να μετατρέπεται σε χρυσάφι**
Βασιλιάς Μίδας

91 **Σε μία μόνο μέρα και νύχτα το νησί της Ατλαντίδας χάθηκε στη θάλασσα**
Ο θρύλος της Ατλαντίδας

ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΗ

96 **Για τα όπλα και τον άνδρα τραγουδώ**
Αινείας, ο ιδρυτής της Ρώμης

102 **Μια επιθυμία κατέλαβε τον Ρωμύλο και τον Ρέμο, να χτίσουν μια πόλη**
Η ίδρυση της Ρώμης

106 **Ο πατέρας των θεών πετούσε κόκκινες φλόγες μέσα από τα σύννεφα**
Ο Νουμάς ξεπερνά σε πονηριά τον Γιούπιτερ

108 **Μη θεωρείτε τη Βέστα τίποτα άλλο παρά φλόγα ζωντανή**
Βέστα και Πρίαπος

110 **Οι Μοίρες θα μου αφήσουν τη φωνή μου και διά της φωνής μου θα είμαι γνωστή**
Η Κυμαία Σίβυλλα

112 **Σε αγαπώ όπως αγαπώ την ίδια μου την ψυχή**
Έρως και Ψυχή

114 **Φλέγομαι από έρωτα για τον εαυτό μου**
Νάρκισσος και Ηχώ

115 **Έκτοτε υφαίνει την κλωστή της μεταμορφωμένη σε αράχνη**
Αράχνη και Αθηνά

116 **Πληρώνω την τιμωρία που μου πρέπει με αίμα**
Κυβέλη και Άττις

118 **Ο Μίθρας είναι ο άρχοντας της δημιουργίας**
Ο Μίθρας και ο ταύρος

120 **Κατασκεύασε ένα άγαλμα από κατάλευκο ελεφαντόδοντο**
Πυγμαλίων

121 **Επειδή έσμιξες μαζί μου, θα γίνεις η θεά των θυρών**
Κάρνα και Ιανός

122 **Καμία Νύμφη των δασών δεν μπορούσε να φροντίσει τους κήπους πιο επιδέξια από εκείνη**
Πομόνα και Βερτούμνος

124 **Ούτε ο θάνατος δεν θα μπορέσει να μας χωρίσει**
Πύραμος και Θίσβη

125 **Αυτοί για τους οποίους νοιάζονται οι θεοί είναι θεοί και οι ίδιοι**
Φιλήμων και Βαυκίς

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

130 **Από τη σάρκα του Ύμιρ γεννήθηκε η γη**
Η δημιουργία του σύμπαντος

134 **Η μελιά του Ίγκντρασιλ είναι το ευγενέστερο όλων των δέντρων**
Ο Όντιν και το Δέντρο του Κόσμου

140 **Ο πρώτος πόλεμος του κόσμου**
Ο πόλεμος των θεών

142 **Ανακάτεψαν μέλι μαζί με αίμα και έφτιαξαν το υδρομέλι**
Το υδρομέλι της ποίησης

144 **Με όση δύναμη και να χτυπούσε ο Θορ, το σφυρί δεν αστοχούσε**
Οι θησαυροί των θεών

146 **Με γελούν τα μάτια μου ή αυτός ο μικρόσωμος άντρας είναι ο Θορ;**
Οι περιπέτειες του Θορ και του Λόκι στο Γιοτουνχέιμ

148 **Η ατυχέστερη πράξη όλων των εποχών μεταξύ θεών και ανθρώπων**
Ο θάνατος του Μπάλντουρ

150 **Αδερφός θα πολεμά αδερφό και θα γίνεται φονιάς του**
Το λυκόφως των θεών

158 **Όταν το σκουλήκι έρθει στο νερό, χτύπησέ το στην καρδιά**
Σίγκουρντ ο δρακοφονιάς

160 **Θαυμαστό το μαγικό σάμπο, άφθονα τα δώρα του στην Πόχγιολα**
Καλεβάλα

164 **Ο Ντάγδα ήταν ογδόντα χρόνια βασιλιάς της Ιρλανδίας**
Ένας σύνθετος θεός

165 **Μόλις πάτησε στη στεριά, έγινε σωρός από στάχτη**
Το ταξίδι του Μπραν

166 **Ο Κουχούλιν δεν περνά εύκολα στη λήθη**
Η επιδρομή για την κλοπή του ταύρου του Κούλεϊ

168 **Λένε για εκείνον ότι είναι ο πιο δυνατός και ο πιο γενναίος από τους Ιρλανδούς**
Ο Φιν Μακ Κουλ και το Μονοπάτι του Γίγαντα

170 **Και έτσι πήραν τα άνθη και έφτιαξαν από αυτά μια κόρη**
Μπλοντεΐγουεδ

172 **Όποιος καταφέρει να βγάλει το σπαθί, θα είναι ο νόμιμος βασιλιάς όλης της Αγγλίας**
Ο θρύλος του βασιλιά Αρθούρου

ΑΣΙΑ

182 **Από τον απέραντο ουρανό η θεά επιθύμησε τον απέραντο Κάτω Κόσμο**
Η κάθοδος της Ινάνα

188 **Πρόσταξε και φέρε τον αφανισμό και την αναγέννηση**
Μαρδούκ και Τιαμάτ

190 **Ποιος να ανταγωνιστεί το βασιλικό του παράστημα;**
Το έπος του Γκιλγκαμές

198 **Δύο πνεύματα, το ένα καλό, το άλλο κακό, σε σκέψη, λέξη και πράξη**
Ωρομάσδης και Αριμάν

200 **Ο Μπράχμα άνοιξε τα μάτια του και συνειδητοποίησε ότι ήταν μόνος**
Ο Μπράχμα δημιουργεί τον κόσμο

201 **Ο Σίβα τοποθέτησε το κεφάλι του ελέφαντα στον κορμό και ανέστησε το αγόρι**
Η γέννηση του Γκανέσα

202 **Ω βασιλιά, είναι σφάλμα να βάζεις σε στοίχημα τον εαυτό σου!**
Το παιχνίδι των ζαριών

204 **Ο Ράμα είναι ενάρετος και ο πρώτος ανάμεσα σε όλους τους ενάρετους ανθρώπους**
Ραμαγιάνα

210 **Είμαι η αρχόντισσα που κυβερνά τους κόσμους**
Η Ντουργκά σκοτώνει τον βούβαλο-δαίμονα

211 **Ω! Μίνακσι! Θεά με μάτια σε σχήμα ψαριού! Χάρισέ μου ευτυχία!**
Η θεά με τα ιχθυόμορφα μάτια βρίσκει σύζυγο

212 **Θα γίνεις βασιλιάς όλου του κόσμου**
Η καταγωγή των Μπάιγκα

214 **Το Γιανγκ έγινε ουρανός και το Γιν έγινε γη**
Ο Πανγκού και η δημιουργία του κόσμου

216 **Οι δέκα ήλιοι ανέτειλαν όλοι ταυτόχρονα, καίγοντας τα δεμάτια με τα σιτηρά**
Ο Γι ρίχνει ένα βέλος στον ήλιο

218 **Θα περιδιαβώ τις γωνίες των ωκεανών και θα φτάσω ως την άκρη του ουρανού**
Οι περιπέτειες του Βασιλιά Πιθήκου

220 **Έχοντας ολοκληρώσει τη δημιουργία της γης, συνέχισαν με τη δημιουργία των πνευμάτων**
Ιζανάγκι και Ιζανάμι

222 **Κάθε είδους συμφορές έπληττταν όλο τον κόσμο**
Σουσάνοο και Αματεράσου

226 **Το ρύζι σας στον ουράνιο κόσμο είναι καλό**
Φωτιά και ρύζι

228 **Ζούσε κάποτε ο Τανγκούν Γουανγκόμ, που δημιούργησε μια πόλη και ίδρυσε ένα έθνος**
Η θρυλική ίδρυση της Κορέας

230 **Ο Χε Μοσού έκανε τον ήλιο να λάμψει και οι ακτίνες του χάιδεψαν το σώμα της Γιούχουα**
Τζούμονγκ

ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

236 **Η Γη είναι ένα γιγάντιο νησί που επιπλέει σε μια θάλασσα**
Η κοσμογονία κατά τους Τσέροκι

238 **Υφάντρα είμαι της ζωής**
Η Γυναίκα Αράχνη

240 **Αρχίστε τον Χορό του Ελαφίσιου Δέρματος, γιατί όλα θα πάνε καλά μετά από αυτό**
Οι Γουότζε επιλύουν μια διαμάχη

242 **Εκείνη ήταν η σκιά της φάλαινας**
Το κοράκι και η φάλαινα

244 **Και ο ήλιος ανήκει στον έναν και το φεγγάρι στον άλλον**
Οι Δίδυμοι Ήρωες

248 **Και τότε ο ήλιος πήγε στον ουρανό**
Ο θρύλος των πέντε ήλιων

256 **Στην αρχή, πριν δημιουργηθεί αυτός ο κόσμος, υπήρχε ένα ον που λεγόταν Βιρακότσα**
Βιρακότσα ο Δημιουργός

258 **Η πιρόγα ήταν ένα θαύμα**
Η πρώτη πιρόγα

260 **Ο δημιουργός του κόσμου υπήρχε ανέκαθεν**
Ο ουρανός φτιάχνει τον ήλιο και τη γη

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗ

266 **Ήμουν μόνος με τον αρχέγονο ωκεανό**
Η δημιουργία και οι πρώτοι θεοί

272 **Χαίρε, Ρα, που είσαι τέλειος την κάθε μέρα!**
Η νυχτερινή βάρκα του Ρα

274 **Η Ίσις ζούσε με μορφή γυναίκας, που είχε τη γνώση των ισχυρών λέξεων**
Το μυστικό όνομα του Ρα

276 **Η μεγάλη Νουτ λέει: «Αυτός είναι ο γιος μου, ο πρωτότοκός μου, ο Όσιρις»**
Ο Όσιρις και ο Κάτω Κόσμος

284 **Αν άναβαν φωτιές, θα ερχόταν το κακό**
Ο μύθος της δημιουργίας των Σαν

285 **Θα σου δώσω κάτι, τα βοοειδή**
Ο Εν-κάι και τα βοοειδή

286 **Δέσε την κολοκύθα πίσω σου και έτσι θα μπορέσεις να σκαρφαλώσεις στο δέντρο**
Ανάνσι η αράχνη

288 **Όλα όσα ήταν ακάθαρτα έφυγαν μαζί με το νερό**
Το σύμπαν των Ντόγκον

294 **Η βασίλισσα θέλει να σε σκοτώσει**
Εσού ο πανούργος

ΩΚΕΑΝΙΑ

302 **Ελάτε να ακούσετε τις ιστορίες μας, να δείτε τη γη μας**
Η Εποχή του Ονείρου

308 **Να με χτυπάτε πιο αργά με τη λόγχη. Έχω ακόμα πολλά να σας διδάξω**
Η εξόντωση του Λούμα-Λούμα

310 **Ο κόσμος του μύθου δεν απέχει ποτέ πολύ**
Οι Ντέμα

316 **Άρχοντας όλων όσα υπάρχουν**
Ο Ταρόα γεννά τους θεούς

318 **Ο θάνατος απέκτησε εξουσία πάνω στην ανθρωπότητα**
Τάνε και Χίνε-τιτάμα

320 **Αλλά ο φοβερός Μάουι δεν αποθαρρυνόταν**
Ο Μάουι με τα χίλια τεχνάσματα

324 **Τι θα έλεγες να οδηγούσαμε τα πουλιά στο Νησί του Πάσχα;**
Μακεμάκε και Χάουα

326 **Όταν προφέρω το όνομά του, ακούει στα ουράνια**
Ο Μαπούζια και το Έργο των Θεών

332 **Δεν ξεχνώ τα αστέρια που με καθοδηγούν**
Ο Αλουλουέι και η ναυτική τέχνη

334 **ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ**

344 **ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ**

351 **ΠΗΓΕΣ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΩΝ**

352 **ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

H

Με σπάνιες εξαιρέσεις –όπως στην περίπτωση της φυλής του Αμαζονίου Πιραχά που ανακαλύφθηκε πρόσφατα– κάθε πολιτισμός ανέπτυσσε τη δική του μυθολογία για να εξηγήσει την προέλευσή του και να κατανοήσει τα φυσικά φαινόμενα.

Η λέξη μυθολογία προέρχεται από τις λέξεις *μύθος* και *λόγος*. Οι μύθοι αφορούν τη δημιουργία του κόσμου ή προβλέπουν το τέλος του· εξηγούν πώς δημιουργήθηκαν τα ζώα και πώς σχηματίστηκε η στεριά· συνδέουν τον κόσμο των ανθρώπων με εκείνον των πνευμάτων ή των θεών· προσπαθούν να επιβάλουν μια τάξη στο τρομακτικό χάος και να αντιμετωπίσουν το μυστήριο του θανάτου. Επίσης, οι μύθοι αποτελούν τη βάση των θρησκειών: καθορίζουν τους πολιτισμούς και κωδικοποιούν τις αξίες τους.

Αρχαίοι πολιτισμοί

Η μυθολογία του αρχαίου κόσμου καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του βιβλίου. Στην αρχαία Μεσοποταμία –κοιτίδα του πολιτισμού κατά την 4η χιλιετία π.Χ., όπου οι άνθρωποι άρχισαν να ζουν σε πόλεις– οι Σουμέριοι ανέπτυξαν το πρώτο καταγεγραμμένο πάνθεον. Το γνωρίζουμε από τα αγάλματα, τα ανάγλυφα και τα αρχαία κείμενα –όπως το *Έπος του Γκιλγκαμές*, στο οποίο ο ομώνυμος ήρωας αναζητά την αθανασία. Η ίδια αναζήτηση επαναλαμβάνεται και σε άλλους μύθους ανά τον κόσμο. Επόμενοι πολιτισμοί της Μεσοποταμίας ανέπτυξαν, υποβίβασαν ή απέρριψαν τους θεούς των Σουμέριων και τους σχετικούς μύθους. Η ισχυρή θεά Ινάνα, για παράδειγμα, έγινε η Ιστάρ στο πάνθεον των Βαβυλωνίων και αργότερα η θεά Αστάρτη των Φοινίκων.

Όπως και άλλοι πολιτισμοί, η αρχαία Μεσοποταμία διαμορφώθηκε από τους μύθους που χρησιμοποιούσε για να εξηγήσει τον κόσμο. Οι ηγέτες της καθοδηγούνταν από τους θεούς, των οποίων οι απρόβλεπτες επιθυμίες ερμηνεύονταν από τους ιερείς. Οι θεοί έπρεπε να λατρεύονται και να εξευμενίζονται αστα-μάτητα. Στη διάρκεια του Ακίτου, μιας δωδεκαήμερης γιορτής στον μεγάλο ναό του Βήλου, οι άνθρωποι τραγουδούσαν το *Ενούμα Ελίς*, τον βαβυλωνιακό μύθο της Δημιουργίας και πίστευαν ότι η δύναμη του μαγικού ψαλμού στο τελετουργικό τους αναγεννούσε τον κόσμο.

> “Μύθος είναι τα πνευματικά δεδομένα που εκφράζονται ως δημιούργημα του υλικού κόσμου.”
>
> **Μάγια Ντέρεν**
> **Ανθρωπολόγος**

Σπουδαίοι πολιτισμοί

Οι μύθοι επηρέασαν σημαντικά την κοινωνική δομή των σπουδαιότερων πολιτισμών της Ιστορίας. Η πλούσια και σύνθετη μυθολογία της αρχαίας Αιγύπτου έδινε έμφαση στη δημιουργία τάξης μέσα από το χάος. Αυτές οι ιστορίες επικύρωναν τη διακυβέρνηση της κοινωνίας και νομιμοποιούσαν ένα στάτους κβο, στο οποίο ο ίδιος ο φαραώ θεωρείτο θεός και επομένως άξιος να τον υπηρετούν. Οι Αιγύπτιοι πίστευαν στην κυκλικότητα του χρόνου· τα γεγονότα στην κοινωνία τους ήταν απλώς μια επανάληψη αυτών που είχαν γίνει στο παρελθόν και είχαν καταγραφεί στους μύθους τους.

Στην αρχαία Ελλάδα και στη Ρώμη, οι θεμελιώδεις μύθοι των πόλεων-κρατών αποτέλεσαν τη βάση για τις έννοιες της αγωγής του πολίτη· συνέδεαν την ιδέα του πατριωτισμού και του κοινού συμφέροντος με τη θεϊκή εξουσία. Στην Ελλάδα, με πάνω από 1000 πόλεις-κράτη, κάθε πόλη είχε τον ιδρυτικό της μύθο και τον προστάτη θεό της, κάτι που οδήγησε σε ένα περίπλοκο σύνολο μύθων, συχνά αντικρουόμενων. Δύο ποιητές, ο Όμηρος και ο Ησίοδος, δημιούργησαν μια συνεκτική, πανελλήνια καταγραφή της ελληνικής μυθολογίας. Τα ομηρικά έπη, η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια*, και η *Θεογονία* του Ησιόδου αποτέλεσαν τις πρώτες και πιο έγκυρες προσπάθειες να τοποθετη-

θούν οι διάσπαρτοι ελληνικοί μύθοι σε ένα αφηγηματικό νήμα.

Στην αρχαία Ρώμη, οι τοπικοί μύθοι των ιταλικών φύλων, όπως των Λατίνων και των Ετρούσκων, συγχωνεύτηκαν με τους ελληνικούς μύθους που είχαν προηγηθεί χρονικά. Ο ποιητής Βιργίλιος έγραψε τον μύθο για την ίδρυση της Ρώμης, την *Αινειάδα*, πατώντας συνειδητά στα ομηρικά έπη, ενώ ο Οβίδιος επανέλαβε πολλούς αρχαιοελληνικούς μύθους στο αφηγηματικό του ποίημα *Μεταμορφώσεις* και κατέγραψε τους μύθους που αφορούσαν καθαρά ρωμαϊκές θεότητες στο ποίημά του για τις θρησκευτικές γιορτές του έτους, με τίτλο *Ημερολόγιο*. Οι Ρωμαίοι εμπλούτισαν τη μυθολογία, προσθέτοντας θεότητες από τη Φρυγία (όπως τη Μεγάλη Μητέρα Κυβέλη), την Αίγυπτο (τη θεά Ίσιδα) και τη Συρία (Ηλιογάβαλος ή Sol Invictus, Ανίκητος Ήλιος, προστάτης θεός της Ρώμης για ένα διάστημα).

Διάσωση των μύθων

Τα όρια ανάμεσα στη λογοτεχνία, τους μύθους και τους θρύλους είναι δυσδιάκριτα· πολλοί μύθοι διασώθηκαν ως λογοτεχνικά έργα. Οι δημοφιλείς ιστορίες του βασιλιά Αρθούρου είναι συνυφασμένες με τους κελτικούς μύθους· ενώ η *Ραμαγιάνα* και η *Μαχαμπχάρατα*, τα σπουδαία έργα της ινδουιστικής μυθολογίας, αποτελούν αριστουργήματα της επικής ποίησης. Στις κοινωνίες πριν την ανακάλυψη της γραφής, οι μύθοι απαγγέλλονταν και διαδίδονταν προφορικά. Η γραπτή καταγραφή των μύθων ήταν θέμα τύχης και ίσως γι' αυτό χάθηκαν πολλοί σπουδαίοι μύθοι. Ακόμα και στις κοινωνίες μετά την ανακάλυψη της γραφής, όπως των αρχαίων Σκανδιναβών της εποχής των Βίκινγκ, ορισμένοι μύθοι διασώθηκαν μόνο από μία πηγή. Αν είχαν καταστραφεί τα χειρόγραφα των μυθολογικών ποιημάτων που είναι γνωστά ως *Έντα* –και αργότερα της *Πεζής Έντα* του Σνόρι Στούρλουσον– θα γνωρίζαμε τόσα λίγα για τη σκανδιναβική μυθολογία, όσα και για τους μύθους των αρχαίων Βρετανών.

Ζωντανές θρησκείες

Πολλές φυλές –όπως οι Ντογκόν στο Μάλι, οι Μπάιγκα στην κεντρική Ινδία, οι Τικόπια στα Νησιά Σολομώντα και οι Ιφουγκάο στις Φιλιππίνες– ζουν ακόμα σε έναν κόσμο γεμάτο μύθους, τουλάχιστον για έναν εξωτερικό παρατηρητή. Η προφορική παράδοση σε αυτές τις κοινωνίες είναι αξιοσημείωτα ανθεκτική στον χρόνο: αυτό αποδεικνύεται από τους αμέτρητους μύθους ή αλλιώς Εποχή των Ονείρων των Αβορίγινων Αυστραλών, από τους μύθους για τα ντέμα (πνεύματα της δημιουργίας) της φυλής Μαρίντ-Άνιμ της Νέας Γουινέας ή τα γλαφυρά ιερά τραγούδια των Νάβαχο στη Βόρεια Αμερική. Πολλοί μύθοι αυτών των λαών, όμως, δεν έχουν φτάσει στον έξω κόσμο, γιατί είναι μυστικοί, δεν έχουν συλλεγεί ή μεταφραστεί ή χάθηκαν όταν οι γηγενείς πολιτισμοί εκτέθηκαν σε εξωγενείς παράγοντες που τους αφάνισαν.

Η μυθολογία είναι το πεδίο της ποιητικής φαντασίας και οι ιστορίες που αφηγείται ο κάθε πολιτισμός είναι μια βαθιά έκφραση δημιουργικής παρόρμησης. Και όμως, οι μύθοι δεν είναι απλώς ιστορίες· είναι οι ιστορίες που αφηγείται ο κάθε πολιτισμός για τα μεγάλα μυστήρια που απασχολούν και κινούν το ενδιαφέρον όλων: ερωτήματα για τη ζωή, τον θάνατο και ό,τι υπάρχει ανάμεσα. Ακόμα και σήμερα, οι μύθοι παραμένουν φορείς παράδοσης, αλλά και πνευματικοί και ηθικοί οδηγοί των λαών ανά τον κόσμο. ■

> Ο μύθος… παίρνει όλα όσα ξέρουμε και αποκαθιστά την πλούσια σημασία τους, την οποία κρύβει το πέπλο της οικειότητας.
>
> **Κ. Σ. Λιούις**
>
> **Μυθιστοριογράφος, ακαδημαϊκός και συγγραφέας του βιβλίου *Το χρονικό της Νάρνια***

ΑΡΧΑΙΑ Β

ΕΛΛΑΔΑ

Μετά την κατάρρευση των βασιλείων του Αιγαίου και της Μεσογείου της Εποχής του Χαλκού, η **Τροία καταστρέφεται** από τον πόλεμο.

~1200 π.Χ.

Η *Θεογονία* του Ησιόδου παρουσιάζει τις ρίζες και το **γενεαλογικό δέντρο** πολλών αρχαιοελληνικών θεών.

~700 π.Χ.

Στο *Περί φύσεως*, ο **Ηράκλειτος** πραγματεύεται θέματα όπως η ηθική, η θεολογία και το σύμπαν.

~500 π.Χ.

Ο Αισχύλος ανεβάζει την *Ορέστεια*, μια τριλογία για έναν **αιματοβαμμένο κύκλο** μύθων.

~458–430 π.Χ.

~800 π.Χ.

Τα ομηρικά έπη, η ***Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια***, είναι δύο από τα παλαιότερα σωζόμενα έργα της δυτικής λογοτεχνίας.

~600 π.Χ.

Οι *Ομηρικοί Ύμνοι*, ανώνυμου συγγραφέα, **εξυμνούν** 33 θεούς.

432 π.Χ.

Ο ναός του Παρθενώνα αφιερώνεται στη θεά Αθηνά και σηματοδοτεί το απόγειο της **Κλασικής Αρχαιότητας**.

~450–400 π.Χ.

Στην τραγωδία ***Οιδίπους Τύραννος***, ο Σοφοκλής αντιπαραβάλλει τη μοίρα και την ελεύθερη βούληση σε μια σκοτεινή ιστορία φόνων και αιμομιξίας.

Οι Αρχαίοι Έλληνες πέρασαν στον ελλαδικό χώρο γύρω στο 2000 π.Χ., όταν η Αίγυπτος ήταν ακόμα μεγάλη δύναμη και οι Μινωίτες στην Κρήτη διέθεταν μια πολύ εξελιγμένη κοινωνία. Τα πρώτα φύλλα, που ίσως προήλθαν από τη Ρωσία και την κεντρική Ασία, εγκαταστάθηκαν στις ορεινές περιοχές του βορρά και στην Πελοπόννησο στον νότο, όπου ιδρύθηκε η πόλη των Μυκηνών γύρω στο 1600 π.Χ. Ο «πλούσιος σε χρυσό» κατά τον Όμηρο μυκηναϊκός πολιτισμός άκμασε χάρη στα εμπορικά του δίκτυα σε όλο το Αιγαίο και τη Μεσόγειο.

Με την κατάρρευση του πολιτισμού των ανακτόρων της Εποχής του Χαλκού και το τέλος του μυκηναϊκού πολιτισμού γύρω στο 1100 π.Χ., ξεκινούν οι Σκοτεινοί Χρόνοι της Ελλάδας. Από τον 8ο αιώνα π.Χ., αρχίζουν να αναδύονται *πόλεις-κράτη* ως κέντρα γεωργίας και εμπορίου. Η Ελλάδα περιλάμβανε ξεχωριστές πόλεις-κράτη –όπως την Αθήνα, τη Σπάρτη και την Κόρινθο– που είχαν κοινή γλώσσα και λάτρευαν κοινούς θεούς. Όμως, η θρησκεία δεν ήταν ενιαία· δεν υπήρχε καταγεγραμμένο δόγμα που να όριζε κανόνες λατρείας για τους πιστούς. Η μυθολογία προερχόταν από τους προγόνους τους –ο μύθος του Μινώταυρου προερχόταν από τη μινωική Κρήτη και η Μυκηναϊκή Εποχή ήταν το σκηνικό του Τρωικού Πολέμου, ο οποίος καταγράφηκε στην *Ιλιάδα* του Ομήρου.

Αθηναϊκή κυριαρχία

Η Κλασική Εποχή στην Ελλάδα ξεκίνησε με την πτώση της ισχυρής Περσικής Αυτοκρατορίας το 479 π.Χ. Έχοντας νικήσει τους Πέρσες, οι πόλεις-κράτη της Αθήνας και της Σπάρτης πολεμούσαν μεταξύ τους για την κυριαρχία στον ελλαδικό χώρο. Λόγω της ισχύος της, η Αθήνα αποτέλεσε σκηνικό πολλών ελληνικών μύθων, από τον μύθο της ίδρυσής της από την προστάτιδα θεά της πόλης, την Αθηνά, μέχρι εκείνον του Ιάσωνα και της Μήδειας.

Πολλοί διασώθηκαν ως τις μέρες μας χάρη στους θεατρικούς συγγραφείς της Αθήνας: από τις τραγωδίες του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη τον 5ο αιώνα π.Χ. μέχρι τις κωμωδίες του Αριστοφάνη (~446–~386 π.Χ.) και του Μενάνδρου (~342–~291 π.Χ.). Τα έργα τους περιλάμβαναν ιστορίες για τους θεούς και τους ήρωες της ελληνικής μυθολογίας, που αργότερα ενέπνευσαν συγγραφείς όπως ο Σαίξπηρ (1564–1616), του οποίου το *Όνειρο θερινής νύχτας* και ο *Ρωμαίος και η Ιουλιέτα* δανείζονται στοιχεία από ελληνικούς μύθους.

Η εποχή της αθηναϊκής κυριαρχίας τελείωσε τον 4ο αιώνα π.Χ., με την αυτοκρατορία του μακεδόνα στρατηγού Μεγάλου Αλεξάνδρου. Χάρη στις

Οι Βάκχες του Ευριπίδη εξετάζουν τη **διττή φύση** του ανθρώπου, αντιπαραβάλλοντας τη λογική με το ένστικτο.

408–405 π.Χ.

Οι διάλογοι του Πλάτωνα *Τιμαίος* και *Κριτίας* αναφέρονται στην ιδέα της **θρυλικής πόλης της Ατλαντίδας**.

~360 π.Χ.

Η Ελλάδα **χάνει τον πόλεμο** και οι Ρωμαίοι την κατακτούν, κάτι που οδηγεί στην ένωση των δύο πολιτισμών.

146 π.Χ.

Η *Βιβλιοθήκη* του Ψευδο-Απολλόδωρου καταγράφει μια **σειρά ελληνικών μύθων** και θρύλων.

~100 μ.Χ.

~370 π.Χ.

Η *Κύρου Ανάβασις* του Ξενοφώντα περιλαμβάνει την ιστορία του **βασιλιά Μίδα** που ό,τι έπιανε γινόταν χρυσός.

~250 π.Χ.

Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος περιγράφει τις περιπέτειες του **Ιάσωνα** και των ανδρών του στα *Αργοναυτικά*.

~30 π.Χ.

Ο Διόδωρος Σικελιώτης περιλαμβάνει τον μύθο του **Ίκαρου και του Δαίδαλου** στο σαραντάτομο έργο του *Ιστορική βιβλιοθήκη*.

~150 μ.Χ.

Ο Παυσανίας εξερευνά διάσημα μέρη και την **ελληνική ταυτότητα** στο *Ελλάδος Περιήγησις*.

εκστρατείες του Αλέξανδρου, ο ελληνικός πολιτισμός και η μυθολογία έφτασαν μέχρι τη Μικρά Ασία, την Αίγυπτο, τη Μεσοποταμία και την Ινδία.

Οι σημαντικότεροι θεοί

Οι ποιητές Όμηρος και Ησίοδος έβαλαν σε τάξη τους πολυάριθμους θεούς και τις δοξασίες του παρελθόντος. Ο Όμηρος έγραψε τα έπη του βασιζόμενος στην προφορική παράδοση γύρω στο 800 π.Χ., μετά τις μετακινήσεις πληθυσμών που ακολούθησαν την πτώση του μυκηναϊκού πολιτισμού. Τα δύο έπη του, η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια*, έδωσαν στους Έλληνες κοινή Ιστορία, ένα πάνθεον και οδηγίες για το πώς να ζουν τη ζωή τους. Καθώς η οικογένεια των 12 σημαντικότερων θεών που ζούσαν στον Όλυμπο σταδιακά αντικατέστησε παλιότερες δοξασίες, ο Όμηρος και ο Ησίοδος τούς έδωσαν διακριτούς χαρακτήρες και εμφάνιση.

Επειδή τα ομηρικά έπη διαδραματίζονται σε μια αριστοκρατική και φεουδαρχική κοινωνία –που προηγήθηκε της δημοκρατίας του 5ου αιώνα π.Χ. στην Αθήνα– οι αυταρχικοί θεοί άγονταν και φέρονταν από τις επιθυμίες τους.

Όπως και οι μύθοι άλλων αγροτικών λαών, έτσι και οι ελληνικοί είχαν τοπικό χαρακτήρα. Η θρησκευτική τους ζωή οργανωνόταν τοπικά, ενώ οι λόφοι, τα ρέματα και οι πεδιάδες συνδέονταν με συγκεκριμένους θεούς. Αυτές οι μυθικές παραδόσεις προσέδιδαν θρησκευτική σημασία στο καθετί. Από τη γη προερχόταν η ύπαρξη: η θεϊκή δύναμη γεννήθηκε στα βάθη της, όπως και οι καλλιέργειες. Οι μύθοι επιχειρούσαν να εξηγήσουν πτυχές της αγροτικής ζωής. Ο μύθος της Περσεφόνης –της κόρης της θεάς της γεωργίας Δήμητρας– και της αρπαγής της στον Κάτω Κόσμο από τον Άδη ήταν μια εξήγηση για τον κύκλο των αλλαγών του αγροτικού έτους.

Η ανάδυση των μυστηρίων

Στο τέλος του 5ου αιώνα π.Χ., στον ελληνόφωνο κόσμο αναδύθηκαν διάφορες μυστικές τελετές. Η σπουδαιότερη ήταν τα Ελευσίνια Μυστήρια, μια αρχαία αγροτική τελετουργία που τιμούσε τη Δήμητρα και την Περσεφόνη, και υποσχόταν τα Ηλύσια Πεδία για τους νεκρούς. Στα Διονυσιακά Μυστήρια, που προέρχονταν από την Ασία, λατρευόταν ο Διόνυσος και περιλάμβαναν ξέφρενο χορό, οινοποσία και έκσταση. Σε αντίθεση με τη δημόσια λατρεία των θεών, που έχει καταγραφεί με λεπτομέρειες, τα μυστήρια αποτελούνταν από μυστικές τελετουργίες και δοξασίες άγνωστες μέχρι σήμερα, οι οποίες όμως επηρέασαν τις πεποιθήσεις και τους μύθους της αρχαίας Ρώμης. ■

Η ΓΑΙΑ ΠΡΩΤΑ ΓΕΝΝΗΣΕ ΙΣΟΝ Μ' ΕΚΕΙΝΗ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

ΘΕΜΑ
Δημιουργία της Μητέρας Γης

ΠΗΓΕΣ
Θεογονία, Ησίοδος, ~700 π.Χ.
Αργοναυτικά, Απολλώνιος ο Ρόδιος, ~250 π.Χ.
Φυσική ιστορία, Πλίνιος ο Πρεσβύτερος, 79 μ.Χ.
Βιβλιοθήκη, Ψευδο-Απολλόδωρος, ~100 μ.Χ.

ΧΩΡΟΣ
Το Χάος –ένα απέραντο και σκοτεινό κενό από το οποίο προήλθε το σύμπαν.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ
Γαία Η αρχέγονη θεά Μητέρα Γη και η προσωποποίηση του υλικού κόσμου.

Ουρανός Ο θεός που γέννησε η Γαία χωρίς ερωτική επαφή· αργότερα πατέρας των Τιτάνων, των Εκατόγχειρων, των Κυκλώπων, των Ερινυών, της Αφροδίτης και πολλών άλλων θεών.

Κρόνος Τιτάνας που ευνούχισε τον πατέρα του τον Ουρανό· συνδεόταν με τη συγκομιδή.

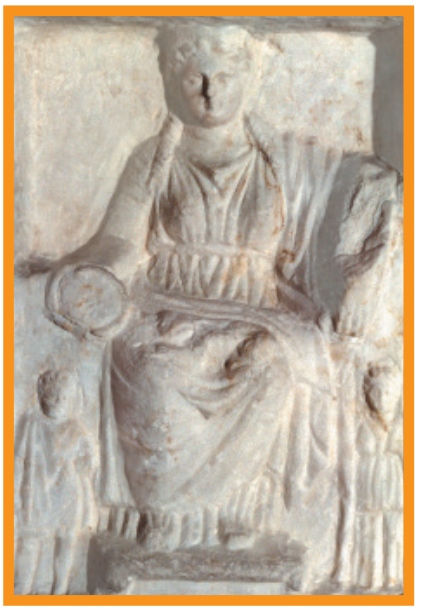
> Από το Χάος γεννήθηκε η Νύχτα και από τη Νύχτα γεννήθηκε η Ημέρα.
> ***Θεογονία***

Στην αρχή υπήρχε το Χάος, ένα αχανές κενό –απέραντα βαθύ, σκοτεινό και άηχο. Κατά την οπτική του Έλληνα ποιητή Ησιόδου, όπως παρουσιάζεται στη *Θεογονία*, η Δημιουργία ήταν η επιβολή μιας θετικής πραγματικότητας σε αυτή την αρνητικότητα και την απουσία. Βασικό στοιχείο αυτής της πραγματικότητας ήταν η δυνατότητα αλλαγής. Το κενό του Χάους θα μπορούσε να είχε συνεχιστεί αιώνια, απαράλλαχτο, αλλά η ύπαρξη, από τη στιγμή που δημιουργήθηκε, έφερε μαζί της αέναους κύκλους –την εναλλαγή των εποχών, γενεές ανθρώπων, τη γέννηση και τον θάνατο. Αυτοί οι κύκλοι τέθηκαν σε κίνηση από τον αρχικό διαχωρισμό της μέρας και της νύχτας· ο χρόνος ήταν πλέον μετρήσιμος και ουσιαστικός.

Η Μητέρα Γη

Η πρώτη Ελληνίδα θεά, η Γαία, ήταν η γη στην ανόργανή της μορφή –τα πετρώματα και το χώμα, τα βουνά και οι πεδιάδες της. Από τη στερεή και φαινομενικά αδρανή κατάστασή της, άρχισε να κινητοποιείται μπροστά στο ενδεχόμενο της νέας ζωής. Η πρώτη εκδήλωση αυτής της νέας ζωτικότητας ήταν ο θεός Ουρανός, του οποίου η σύλληψη έγινε με παρθενογένεση μέσα στη μήτρα της μεγάλης Μητέρας Γης, της Γαίας, με την οποία αργότερα ο Ουρανός έκανε παιδιά.

Αν και γιος της Γαίας, ο Ουρανός ήταν ισάξιός της. Ο Ησίοδος γράφει ότι τον γέννησε ειδικά για να «τη σκεπάζει». Παρότι αυτό περιγράφει ένα γεγονός –ο ουρανός είναι πάνω από τη γη– προσθέτει και μια νύξη σεξουαλικότητας για τη σχέση Γης και Ουρανού. Στην πραγματική ζωή, οι αρχαίοι Έλληνες έβρισκαν αποκρουστική την ιδέα της αιμομιξίας, όσο και οι σύγχρονοι άνθρωποι. Φαίνεται ότι η αναφορά της στη μυθολογία ήταν για να δείξει ότι οι διαφορετικές πτυχές της ύπαρξης είναι έντονα συγκρουσιακές, αλλά και άρρηκτα συνδεδεμένες. Ο ουρανός δεν βρισκόταν απλώς πάνω από τη γη· ενωνόταν μαζί της δυναμικά και, τελικώς, δημιουργικά, όπως η μέρα με τη νύχτα, το φως με το σκοτάδι και ο θάνατος με τη ζωή.

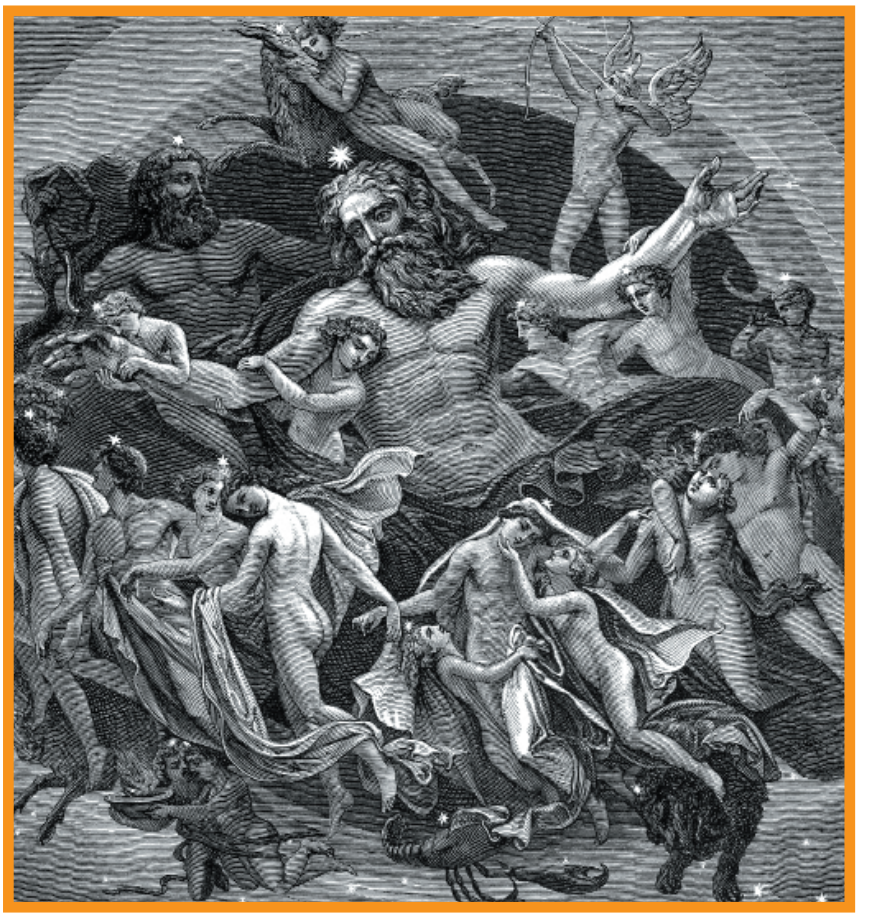
Η Γαία, η Μητέρα Γη, μαζί με τους δύο θεϊκούς απογόνους της σε αρχαιοελληνικό ανάγλυφο. Θεωρούσαν ότι ο όρκος στη Γαία αποδεικνυόταν αμετάκλητος.

Συγγένεια και σύγκρουση

Αν και δημιουργικές, αυτές οι συνενώσεις αναπόφευκτα έφερναν αντικρουόμενες αρχές σε μια αδιάκοπη μάχη για υπερίσχυση. Ο Ησίοδος παρουσίασε τις αρχέγονες σεξουαλικές σχέσεις ως κατ' ουσίαν βίαιες· οι αρσενικές και οι θηλυκές δυνάμεις είναι συμπληρωματικές, αλλά και ανταγωνιστικές. Δεν ήταν μια εξιδανικευμένη άποψη του κόσμου και η απεικόνιση του Ουρανού ήταν ακόμα πιο ακραία· ο δεσποτικός πατριάρχης δεν ανεχόταν κανέναν αντίπαλο –ούτε καν τα παιδιά του.

Η ζήλια του Ουρανού προς τους γιους και τις κόρες του ήταν τόσο μεγάλη, που σε κάθε γέννηση, τους απομάκρυνε και τους έθαβε σε κάποια κρυφή εσοχή της γης –δηλαδή στο σώμα της γυναίκας του. Αυτό το έκανε

Δείτε επίσης: Οι θεοί του Ολύμπου 24–31 ▪ Η Τιτανομαχία 32–33 ▪ Οι πολυάριθμοι έρωτες του Δία 42–47 ▪ Η μοίρα του Οιδίποδα 86–87

Ο θεός Ουρανός απεικονίζεται ως αγαθός πατέρας με τα παιδιά του παραταγμένα γύρω του σε ξυλογραφία του Πρώσου καλλιτέχνη Φρίντριχ Σίνκελ (1781–1841).

για να εξασφαλίσει ότι η Γαία θα ήταν πάντα δική του. Η σεξουαλική προσοχή της Γαίας έπρεπε να είναι στραμμένη ολοκληρωτικά και αιώνια σε εκείνον, και έτσι δεν επέτρεπε στα παιδιά τους να δουν το φως της μέρας. Πολλά βρέφη εξορίστηκαν στα έγκατα της γης.

Πρώτα ήρθαν οι 12 Τιτάνες –οι αδερφές Θεία, Μνημοσύνη, Φοίβη, Θέμις, Τηθύς και Ρέα, και οι αδερφοί τους Ωκεανός, Κοίος, Κρείος, Υπερίων, Ιαπετός και Κρόνος. Όλοι τους με τη σειρά παραχώθηκαν, πολύ βολικά, σε κάποια σχισμή ή χαραμάδα της γης και αφέθηκαν εκεί παγιδευμένοι. Μετά τους Τιτάνες, ήρθαν τρεις γιγάντιοι αδερφοί, οι Κύκλωπες, που είχαν ένα μόνο μάτι στο κέντρο του μετώπου τους. Όπως και τα αδέρφια τους, εξορίστηκαν κατά τη γέννησή τους και θάφτηκαν στα έγκατα της γης. Ακολούθησαν άλλοι τρεις γίγαντες, ακόμα πιο δυνατοί –οι Εκατόγχειρες, που ονομάστηκαν έτσι επειδή ››

Ο Ησίοδος και η *Θεογονία*

Ο αρχαίος Έλληνας ποιητής Ησίοδος ενδέχεται να ανήκει και εκείνος στη σφαίρα του μύθου, καθώς δεν υπάρχουν αποδείξεις για την ύπαρξή του. Τα έργα που του αποδίδονται –συλλογές ποιημάτων από τον 8ο και 7ο αιώνα π.Χ.– ίσως απλώς συνενώθηκαν για ευκολία. Περιλαμβάνουν ποικιλία ποιημάτων, από σύντομες αφηγήσεις, μέχρι γενεαλογίες που καταγράφουν την ηρωική καταγωγή σημαντικών οικογενειών.

Η σημασία αυτών των έργων για τη διάσωση των παραδόσεων και την αποκάλυψη των ριζών είναι αδιαμφισβήτητη. Τα γενεαλογικά ποιήματα αναφέρονται στις ρίζες των ανθρώπων, ενώ η *Θεογονία*, το διασημότερο έργο του Ησιόδου εστιάζεται στη γέννηση των θεών και αποτελεί την πηγή των περισσότερων γνώσεών μας για τους ελληνικούς μύθους. Ο Ησίοδος δεν ήταν η μόνη αυθεντία· άλλοι, πιο μυστικιστικοί στοχαστές προήγαγαν μια εναλλακτική «ορφική» παράδοση, χτισμένη γύρω από τον μύθο του Ορφέα, αοιδού και μουσικού. Πάντως, κατά κύριο λόγο –και για πάνω από 2000 χρόνια– έχει υπερισχύσει η εκδοχή των μυθικών γεγονότων όπως τα παρουσιάζει ο Ησίοδος.

είχαν εκατό χέρια. Τα 50 κεφάλια τους τους έδιναν τρομερή όψη –αλλά φυλακίστηκαν και εκείνοι από τον Ουρανό στα έγκατα της γης.

Ο τυχάρπαστος γιος

Όσο για τη Γαία, η Μητέρα Γη ένιωθε το βάρος των βρεφών που είχαν κυριολεκτικά τοποθετηθεί με τη βία ξανά στα σπλάχνα της και ήταν βαθιά συντετριμμένη από την προσπάθεια του Ουρανού να εξαφανίσει τα παιδιά της. Τελικά, επαναστάτησε και ζήτησε τη βοήθεια των γιων της. Έφτιαξε κρυφά ένα δρεπάνι από αδάμαντα –άθραυστο ορυκτό, κατά τον θρύλο– και το έδωσε στον Κρόνο. Την επόμενη φορά που ο Ουρανός απλώθηκε πάνω της, θέλοντας να τη βιάσει, ο Κρόνος βγήκε από την κρυψώνα του για να βοηθήσει τη μητέρα του. Κραδαίνοντας το δρεπάνι του, με μια κίνηση έκοψε τα γεννητικά όργανα του πατέρα του.

Ήταν ο απόλυτος πατριαρχικός εφιάλτης –ο γιος όχι απλώς παραγκώνισε, αλλά και ευνούχισε τον πατέρα του, με συνένοχη τη μητέρα του. Ακόμα και έτσι, όμως, δεν εξαλείφθηκε η ικανότητα του Ουρανού να σπέρνει απογόνους. Το αίμα και το σπέρμα που έτρεξαν από την πληγή του έσπερναν ζωή όπου έπεφταν και έτσι ήρθαν στη ζωή πολλές νύμφες και γίγαντες, καλοί και κακοί. Οι Ερινύες, τρεις απειλητικές αδερφές γνωστές και ως Ευμενίδες, ήταν θυμωμένα, εκδικητικά πνεύματα. Η Αφροδίτη ήταν μια εντελώς διαφορετική θεά. Όταν η πληγή του Ουρανού έσταξε μέσα στη θάλασσα, γεννήθηκε η πιο όμορφη από τις θεές. Αναδύθηκε μέσα από τα κύματα, φέρνοντας μαζί της όλες τις χαρές του έρωτα.

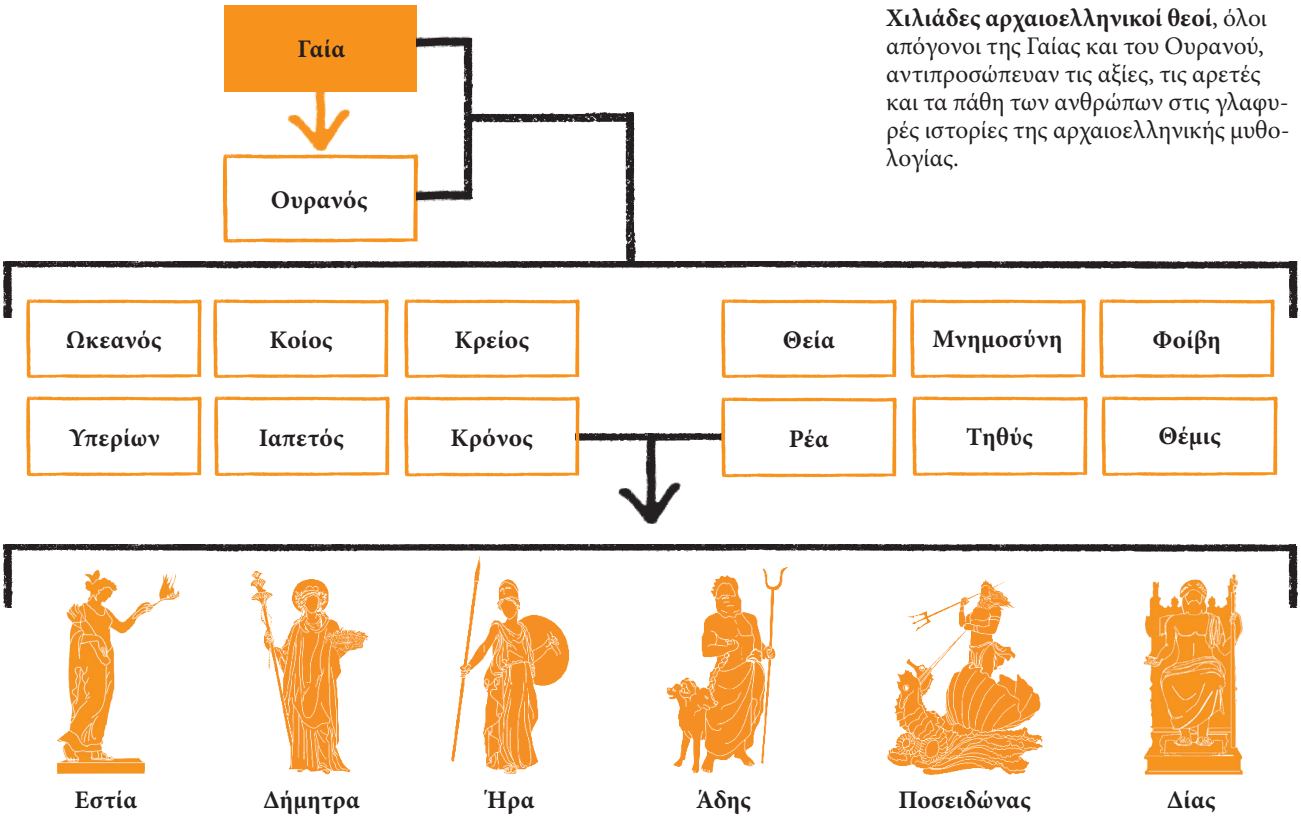
Η όμορφη Αφροδίτη αναδύεται μέσα από τη θάλασσα, εκεί που είχε πέσει το σπέρμα του βίαιου πατέρα της. *Η γέννηση της Αφροδίτης* (Venus, στη ρωμαϊκή μυθολογία) φιλοτεχνημένη από τον Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς (~1637).

> Αφρός λευκός γύρω από την αθάνατη σάρκα σηκωνόταν: μέσα από αυτόν αναδύθηκε μια κόρη.
> ***Θεογονία***

Τιτάνες για όλες τις δουλειές

Όταν ο Κρόνος επιτέλους απελευθέρωσε τους αδερφούς και τις αδερφές του από την αιχμαλωσία τους μέσα στη γη, οι Τιτάνες κλήθηκαν να υπηρετήσουν έναν διπλό μυθικό σκοπό. Πρώτον, είχαν προσωπικότητα, ζούσαν, ανέπνεαν, αγαπούσαν και πολεμούσαν. Καθένας τους συμβόλιζε μια διαφορετική πτυχή της ύπαρξης και έτσι συνολικά αντιπροσώπευαν έναν τρόπο τάξης και εμπλουτισμού του κόσμου. Για παράδειγμα, η μεγαλύτερη κόρη, η Μνημοσύνη, αντιπροσώπευε τη λειτουργία της μνήμης και όλα όσα συνδέονταν μ' αυτή, όπως την Ιστορία, την κουλτούρα και την κληρονομιά. Αργότερα, όταν έσμιξε με τον ανιψιό της Δία, γέννησε τις εννέα Μούσες –τις προστάτιδες της επιστημονικής και ιστορικής μελέτης, της ποίησης και των παραστατικών τεχνών.

Η Τηθύς, που παντρεύτηκε τον αδερφό της Ωκεανό, έκανε μαζί του 3000 γιους –τους ποτάμιους θεούς– και ισά-

Χιλιάδες αρχαιοελληνικοί θεοί, όλοι απόγονοι της Γαίας και του Ουρανού, αντιπροσώπευαν τις αξίες, τις αρετές και τα πάθη των ανθρώπων στις γλαφυρές ιστορίες της αρχαιοελληνικής μυθολογίας.

ριθμες κόρες, τις Ωκεανίδες, Νύμφες των πηγών, των ποταμών, των λιμνών και των θαλασσών. Η νεότερη αδερφή της η Θεία παντρεύτηκε και εκείνη έναν αδερφό της, τον Υπερίωνα· από την ένωσή τους γεννήθηκε ο Ήλιος και η αδερφή του η Ηώς, θεά της αυγής. Ο Ήλιος και η Ηώς είχαν μια αδερφή, τη Σελήνη, θεά του φεγγαριού, αν και η θεία της η Φοίβη –αδερφή της Τηθύος, της Μνημοσύνης και της Θείας– επίσης συνδεόταν με το φεγγάρι.

Η Θέμις, η νεότερη Τιτανίδα, αντιπροσώπευε τη λογική, τη δικαιοσύνη και την τάξη της ύπαρξης στο σύμπαν. Όπως και η αδερφή της η Μνημοσύνη, για ένα διάστημα συνδεόταν ερωτικά με τον ανιψιό της τον Δία. Από τα παιδιά τους, οι Ώρες θα επόπτευαν τη μέτρηση και το πέρασμα των εποχών και του χρόνου. Μια άλλη κόρη τους, η Νέμεση, συνδεόταν όπως και η μητέρα της με τη δικαιοσύνη, αλλά με ακραίο, βίαιο τρόπο· όπως φαίνεται και από το όνομά της, έγινε διαβόητη ως προσωποποίηση της τιμωρίας και των θεϊκών αντιποίνων.

Το όνομα του νεαρότερου Τιτάνα, του Ιαπετού, προέρχεται από το ρήμα *ιάπτω*, που σημαίνει «πληγώνω» ή «χτυπώ». Δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς την ερμηνεία του ονόματος. Οι αρχαίοι ποιητές δεν γνώριζαν με βεβαιότητα αν είχε ονομαστεί έτσι επειδή είχε δεχτεί ένα πλήγμα ή επειδή είχε κατασκευάσει το όπλο που είχε καταφέρει το πλήγμα. Πάντως, στην κλασική λογοτεχνία, ο Ιαπετός εμφανίζεται ως θεός της θνητής ζωής και της επιδεξιότητας στις κατασκευές.

Πατροκτόνος πατριάρχης

Οι καλλιτέχνες στην αρχαία Ελλάδα πάντα απεικόνιζαν τον Κρόνο με ένα δρεπάνι –σύμβολο της επίθεσής του προς τον πατέρα του. Το δρεπάνι συνδέεται επίσης με πιο καθημερινές και πρακτικές ασχολίες. Ο Κρόνος θεωρήθηκε ο θεϊκός εγγυητής της πλούσιας σοδειάς. Η σύνδεση ανάμεσα σε αυτές τις δύο ιδέες –ότι η μια γενιά έπρεπε ουσιαστικά να καταστραφεί για να επιβιώσει και να ευημερήσει η επόμενη– εγκαταστάθηκε από νωρίς στη συνείδηση των αρχαίων Ελλήνων.

Ο Κρόνος, που είχε σκοτώσει τον πατέρα του, τον είχε πια αντικαταστήσει ως κεφαλή του σπιτιού: στη συνέχεια παντρεύτηκε την αδερφή του Ρέα και έκανε δικά του παιδιά. Όπως ο πατέρας του, ο Κρόνος ήρθε σύντομα αντιμέτωπος με την ιδέα ότι η ανθρώπινη ζωή μπορεί να προχωρήσει μόνο μετά από σύγκρουση των γενεών. Αυτό το θέμα απαντάται συχνά στην ελληνική μυθολογική παράδοση, με πιο γνωστό παράδειγμα την ιστορία του Οιδίποδα. ■

ΘΑ ΓΙΝΕΙΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΩ

ΜΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗ ΒΕΣΤΑ ΤΙΠΟΤΑ ΑΛΛΟ, ΠΑΡΑ ΦΛΟΓΑ ΖΩΝΤΑΝΗ

ΚΑΜΙΑ ΝΥΜΦΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΦΡΟΝΤΙΣΕΙ ΤΟΥΣ ΚΗΠΟΥΣ ΠΙΟ ΕΠΙΔΕΞΙΑ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΗ

Ποιος είναι ο κατεργάρης θεός Μάουι; Τι είναι το Υδρομέλι της Ποίησης και με τι προίκιζε όσους το έπιναν; Τι έλεγε η αρχαία αιγυπτιακή μυθολογία για τον Κάτω Κόσμο; Το βιβλίο απαντά σε αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα, για περισσότερους από 80 μύθους απ' όλο τον κόσμο.

Γραμμένο με απλή και κατανοητή γλώσσα, με εντυπωσιακά διαγράμματα και καθηλωτικές ιστορίες, αναλύει με φρέσκια ματιά τους μύθους και τη σημασία τους για τους πολιτισμούς που τους δημιούργησαν. Από τον Λόκι και τον Θορ έως τον Βιρακότσα και τον Κουχούλιν, κάθε ενότητα εξετάζει τους συναρπαστικούς ήρωες και τους άθλους τους, καθώς και το νόημα κάθε μύθου.

Είτε ασχολείστε πρώτη φορά με τη μυθολογία, είτε είστε λάτρης των παραδόσεων και των μύθων, είτε απλώς απολαμβάνετε να διαβάζετε καλογραμμένες ιστορίες, εδώ θα βρείτε μύθους που θα σας συναρπάσουν και θα σας καθηλώσουν.

Ο ΚΟΥΧΟΥΛΙΝ ΔΕΝ ΠΕΡΝΑ ΕΥΚΟΛΑ ΣΤΗ ΛΗΘΗ

Ο ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΟΣ ΑΔΗΣ ΠΟΥ ΚΑΤΟΙΚΕΙ ΣΕ ΠΑΛΑΤΙΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΗ

Κυκλοφορούν επίσης

DK

www.dk.com

ISBN 978-960-645-128-7

εκδόσεις ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

www.klidarithmos.gr